

Rossijskoj Federacii [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.mid.ru/ru/maps/cn/-/asset_publisher/WhKwB5DVbQKA/content/id/576870

3. Дополнительное соглашение между Российской Федерацией и Китайской Народной Республикой о российско-китайской границе на ее восточной части // Сайт Министерства иностранных дел Российской Федерации // *Dopolnitel'noe soglaszenie mezhdu Rossijskoj Federaciej i Kitajskoj Narodnoj Respublikoj o rossijsko-kitajskoj granice na ee vostochnoj chasti* // Сайт Министерства иностранных дел Российской Федерации [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.mid.ru/foreign_policy/international_contracts/2_contract/-/storage-viewer/bilateral/page-152/46132

4. Ма Ю Цзюнь. Повышение уровня торгово-экономического сотрудничества и расширение масштаба научно-технического взаимодействия между Россией и Китаем. – Россия и Китай: опыт и потенциал регионального и приграничного взаимодействия. – Владивосток: Дальнаука, 2014. // *Ma Ju Czjun'. Povyshenie urovnja torгово-jekonomicheskogo sotrudnichestva i rasshirenie mashtaba nauchno-tehnicheskogo vzaimodejstvija mezhdu Rossiej i Kitajem.* – Rossija i Kitaj: opyt i potencial regional'nogo i prigranichnogo vzaimodejstvija. – Vladivostok: Dal'nauka, 2014.

5. Терехов В. Ф. Территориальная проблема в китайско-индийских отношениях: истоки, эволюция и современное состояние // *Международная политика. Проблемы национальной стратегии.* – 2011. – №4 (9). // *Terehov V. F. Territorial'naja problema v kitajsko-indijskih otnoshenijah: istoki, jevoljucija i sovremennoe sostojanie // Mezhdunarodnaja politika. Problemy nacional'noj strategii.* – 2011. – №4 (9).

6. Acts signed on the occasion of the visit of President Dilma Rousseff to the Peoples Republic of China – April 12, 2011 // Ministry of Foreign Affairs of Brazil [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.itamaraty.gov.br/en/press-releases/10083-signature-of-treaties-on-the-occasion-of-the-president-dilma-rousseff-to-the-popular-republic-of-china-beijing-april-12-2011#act2>

7. Agreement between the Government of the Republic of India and the Government of the People's Republic of China on the Political Parameters and Guiding Principles for the Settlement of the India-China Boundary Question // Official website of the Ministry of External Affairs of India [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/6534/Agreement+between+the+Government+of+the+Republic+of+India+and+the+Government+of+the+People+s+Republic+of+China+on+the+Political+Parameters+and+Guiding+Principles+for+the+Settlement+of+the+India+China+Boundary+Question>

8. Alden Chris, Wu Yu Shan. South Africa and China: The Making of a Partnership // *South African Institute of International Affairs. Global Powers and Africa Program.* – 2014.

9. Arturo Oropeza Garcia. The Role of China and the BRICS project // *Mexican Law Review.* – Volume 7, Issue 1.

10. BBC Monitoring Asia Pacific, 'China, South Africa forms «comprehensive strategic partnership» [Electronic resource]. – Access mode: <http://0-proquest.umi.com.innopac.wits.ac.za/qdweb?did=2117876961&sid=2&Fmt=3&clientId=57035&RQT=309&VName=PQD>

11. Bull Benedicte, Yuri Kasahara. Brazil and China: Partners or Competitors // *Norwegian Latin American Research Network (Nor Lar Net), Centre for Development and the Environment, Nor Lar Net Analysis.* – 2011. – Vol.22.

12. Chase M. S., Medeiros E. S. Chinese Perspectives on the Sino-Russian Relationship // *Special Report of the National Bureau of Asian Studies.* – 2017. – №66.

13. Chinese Investments in Brazil. A New Phase in China-Brazil Relations // *Research of Brazil-China Business Council* [Electronic resource]. – Access mode: https://www.cebc.org.br/sites/default/files/chinese_investments_in_brazil_research_0.pdf

14. China-India agreement on strategic partnership // Chinese embassy in India official website [Electronic resource]. – Access mode: <http://in.chineseembassy.org/eng/ssygd/zygx/t191496.htm>

15. Cooper A. F., Farooq A. B. The Role of China and India in the G20 and BRICS: Commonalities or Competitive Behaviour? // *Journal of Current Chinese Affairs.* – 2016. – №45 (3).

16. Daniel Rosaline, Kudrat Virk. South Africa and BRICS: Progress, Problems and Prospects // *Policy Advisory Group Seminar Report. Centre for Conflict Resolution.* – 2014.

17. Forum on China-Africa Cooperation Sharm El Sheikh Action Plan (2010-2012) // *FOCAC Official website* [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.focac.org/eng/dsjbjhy/hywj/t626387.htm>

18. Glosny M. A. China and the BRICS: A Real (But Limited) Partnership in Unipolar World // *Polity.* – Volume 42, Number 1.

19. Goswami Namrata. China's Territorial Claim on Aruchal Pradesh: Crafting an Indian Response // *IDSA Issue Brief.* – 2010.

20. Harsh V. Pant. The BRICS Fallacy // *The Washington Quarterly.* – Summer 2013.

21. Jairam Ramesh. Making Sense of Chindia: Reflections on China and India. New Delhi, India Research Press, 2005.

22. Jian Ye Wang. What Drives China's Growing Role in Africa? // *IMF Working paper.* – 2007.

23. Morazan Pedro, Knoke Irene, Knoblauch Doris, Schafer Thobias. The Role of BRICS in Developing World // *Study by Policy Department of Directorate-General for External Policies of the Union.* – European Union. – 2012.

24. Pereira Carlos, Joao Augusto de Castro Neves. Brazil and China: South-South Partnership of North-South Competition? // *Policy paper.* – №26. – March 2011.

25. Pigato Miria, Tang Wen Xia. China and Africa: Expanding Economic Ties an Evolving Global Context // *Investing in Africa Forum.* – March 2015.

26. South Africa's Department of Tourism // *Strategic Research Unit // 2013 Annual Tourism Performance Report.* – p.19; and *2011 Annual Tourism Report.*

27. Wang, Vincent Wei-cheng. «The Rise of China, the Rise of India, and the Changing Geopolitics of Asia: Contending Perspectives on India-China Relations». In *Towards a New Asian Order*, edited by Ali Ahmed, Jagannath P. Panda, and Prashant K. Singh, 81–109. New Delhi: Institute for Defense Studies and Analysis, 2012.

28. Zhao Kejin. The Limits of Cooperation Among BRICS Countries // *Carnegie-Tsinghua Centre for Global Policy* [Electronic resource]. – Access mode: <https://carnegietsinghua.org/2014/12/01/limits-of-cooperation-among-brics-countries-pub-57341>

29. 中华人民共和国政府和巴西联邦共和国政府十年合作规划. 中华人民共和国商务部. 北京. 6月25号2012. (*Zhonghua renmin gongheguo zhengfu he baxi lianbang gongheguo zhengfu shi nian hezuo guihua. Zhonghua renmin gongheguo shangwu bu. Beijing. 6 yue 25 hao 2012*) [Electronic resource]. – Access mode: <http://mds.mofcom.gov.cn/article/ghlt/201206/20120608194994.shtml>

Zabiian V. V., post-graduate student of Political Science Department, National University of «Kyiv-Mohyla Academy» (Ukraine, Kyiv), vikokozab@gmail.com

The role of China in BRICS from the point of view of bilateral relations with member states

The realities of modern multipolar world presume activation of alternative formats of cooperation between states on international arena, one of which is BRICS. Understanding of global goals of this union and its' members make it possible to predict global challenges for international relations system and to work on provision of peace, stability and wealth. In the article author analyzes bilateral relations between China and the other member-states of BRICS in order to define the role of China in this informal group. Relying on bilateral agreements, statistic data from open sources and results of previous researches, author proves the leading role of China in BRICS through defining the characteristics of bilateral relations with the other members of the group.

Keywords: BRICS, China, bilateral relations, international relations system, informal union, foreign policy.

* * *

УДК 32–051(595):338.21–021.8](045)

Крупеня І. М.,

кандидат політичних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин, Київський
міжнародний університет (Україна, Київ),
24tokiss@gmail.com

АРХІТЕКТОР МАЛАЙЗІЙСЬКОГО ДИВА

Розглядається зміст реформ (НЕП, проект «золотого динара») запропоновані Прем'єр-міністром Малайзії Махатхіром Мохамадом. Реформи були націлені на проведення реструктуризації економіки країни з метою

досягнення більш рівномірного розподілу національного багатства на всіх рівнях, між різними громадами, щоб пропорції між бідними і багатими малайцями були приблизно такими ж, як і між бідними і багатими не малайцями.

Махатхір Мохамад, як державний та політичний діяч, намагався перетворити Малайзію в індустріально розвинену державу до 2020 року: Великою заслугою Махатхіра вважається подолання фінансової кризи 1998 р. з опорою на власні сили. Як запобіжний захід щодо подібних економічних потрясінь у майбутньому, Махатхір Мохамад висував «проект золотого динара», який передбачав створення забезпеченої золотом міжнародної валюти.

Ключові слова: АСЕАН, Державні корпорації економічного розвитку (ДКЕР), Малайзія, Малайський інвестиційний фонд (МІФ), Національна Оперативна Рада, Нова економічна політика (НЕП), нові індустріальні країни (НІК), Організація Ісламська Конференція (ОІК), політика «позитивної дискримінації», проект «золотого динара», Регіональний центр боротьби з тероризмом в Південно-Східній Азії, Фондова біржа Куала-Лумпура (ФБКЛ).

*«У суспільстві, де одні люди дуже багаті, а інші – нічого не мають, встановиться або крайня форма демократії, або крайня форма олігархії, або деспотизм, як результат цих крайнощів»
(Аристотель, 384–322 рр. до н.е.)*

Економіка Малайзії протягом останніх 70 років зазнала кардинальних змін, що свідчить про її динамічний процес. Ця динамічність обумовлена зміною в керівному складі уряду, мінливими подіями на світовій політичній та економічній аренах. Окрім того, в епоху глобалізації та трансформації міждержавних відносин, економіка Малайзії була скоригована відповідно до нових викликів глобалізованого світу. Малайзія давно перестала бути сировинним придатком колишніх метрополій – впевнено входить у число другої хвилі нових індустріальних країн (НІК) Азії та Америки, що характеризуються високими темпами економічного зростання, динамічними макроекономічними та внутрішньогалузевими структурними зрушеннями, високим професійним рівнем робочої сили, активною участю у міжнародному поділі праці, широким використанням для розвитку іноземного капіталу. З'явилися цілі регіони, які можна оголосити індустріальними, стабільно зростаючими. Малайзію інколи називають «азійським тигром», тому не випадково на державному гербі зображено два тигри, що утримують геральдичний щит [1].

Найбільших яскравих змін Малайзія зазнала під час правління Махатхіра Мохамада (1981–2003 рр.). Під його керівництвом Малайзія перетворилася з країни зі слабкорозвиненою аграрною економікою в одного з «азійських тигрів». Тому не дивно, що громадяни цієї країни черговий раз в травні 2018 р. проголосували за цього державного та політичного діяча, не дивлячись на його 92-річний вік. Багатьох цікавить його «рецепт» популярності та можливість безкровного повалення авторитарного режиму попереднього уряду на чолі з прем'єр-міністром Наджибом Разаком. На суб'єктивну думку автора статті, «рецептом» такої популярності є любов до свого народу, яким би відсталим, приниженим і ображеним він не був. Любов до своєї землі – єдиною місцю на планеті, де цей народ може і повинен бути повноправним господарем. Любов до держави – єдиної форми, в якій нація може реалізувати своє історичне призначення. Любов, яка дає політичному діячеві моральну силу і моральне право керувати державою [2].

Ставши прем'єр-міністром, Махатхір Мохамад приступив до практичної реалізації своїх ідей, які зводилися до перетворення Малайзії в сучасну державу з високорозвиненою економікою, незалежною

внутрішньою і зовнішньою політикою, побудови суспільства, що спирається на «азійські» і «малайзійські» цінності. Він проводив активну політику позитивної етнічної дискримінації, яка дала змогу значно збільшити роль малайців у всіх сферах життя країни, в першу чергу, – в економіці. Головний наголос було зроблено на більш активному розвитку двосторонніх зв'язків з партнерами по АСЕАН та зміцненні відносин з мусульманськими країнами [3].

Методи боротьби з бідністю. Расові заворушення в 1969 р. підтвердили факт того, що економічна нерівність між представниками різних рас була важливою причиною погіршення відносин між ними. Тимчасова Національна Оперативна Рада (National Operations Council) прийшла до висновку, що ліквідувати етнічні, мовні та культурні відмінності неможливо, але подолати економічну нерівність можна. Її висновки підтвердили те, про що всі давно здогадувалися: бідність була найбільш поширена серед малайців і представників інших корінних народів. Малайці, в основному, були зайняті в сільському господарстві.

Представниками всіх основних рас була створена Національна дорадча рада (National Consultative Council) для того, щоб сформулювати Нову економічну політику. Ідея полягала в тому, щоб **зробити малайців багатшими, не роблячи представників інших рас біднішими, щоб не вилучаючи їх майна, домогтися рівності в багатстві, а не рівності в злиднях.** Тобто, здійснити реструктуризацію економіки, з метою досягнення більш рівномірного розподілу національного багатства. Таке завдання було поставлено в 1971 р. під назвою Нової економічної політики (НЕП). Реформа була розрахована на 20 років і її зміст полягав в наступному:

- ліквідації бідності серед населення незалежно від расової приналежності;
- ліквідації расової монополії на окремі види економічної діяльності.

Для того щоб малайці могли грати рівноправну роль в економічній сфері, їм був необхідний не лише капітал і сприятливі умови для ведення бізнесу, але й відповідна освіта та досвід. Отримання необхідної освіти і кваліфікації вимагало часу, а НЕП був розрахований тільки на 20 років. За цей час необхідно було домогтися чітко визначених цілей, включаючи і нові пропорції розподілу «економічного пирога». Незважаючи на те, що малайці становили 56% населення, їх частка в національному багатстві країни становила 2.4%, а повинна була збільшитися до 30%. У той же самий час, частка інших національностей повинна була вирости з 34.3% до 40%, а частка іноземців – зменшитися з 63.3% до 30%.

Щоб досягти таких результатів протягом 20 років, малайцям слід було якомога швидше зайнятися бізнесом, в тому числі – великим бізнесом. Уряд розпочав здійснення практики «позитивної дискримінації», яка використовувалася в США з метою надання допомоги чорношкірим американцям й американцям іспанського походження. Урядові контракти, ліцензії та спеціальні пільги надавалися малайцям, які намагалися зайнятися тими видами бізнесу, які раніше були монополізовані китаїцями чи іноземцями.

Результат політики «позитивної дискримінації» показав, що лише деякі малайці досягли успіху, а

більшість з них зазнали невдачі або стали зловживати наданими пільгами. У той період виник вираз «Алі-Баба» (Ali-Baba), – так називали одне з найпоширеніших зловживань пільгами, наданими в рамках НЕПу. Малайці ставали підставними особами в так званих «спільних підприємствах», в яких вони були суто номінальними партнерами. Багато з них розбагатіли шляхом перепродажу своїм партнерам по спільним підприємствам тих контрактів і ліцензій, які виділялися їм тільки тому, що вони були малайцями.

На жаль, увага громадськості фокусувалася виключно на тих малайцях, які швидко розбагатіли, зловживаючи пільгами, наданими їм в рамках НЕПу. Але НЕП не зводився до створення для малайців умов для швидкого збагачення шляхом виділення урядових контрактів і ліцензій. Основний зміст НЕПу полягав у тому, щоб дати малайцям освіту і спеціальну підготовку, а відтак на цій основі, створити умови для розвитку бізнесу або отримання постійної високооплачуваної роботи. Таким чином, **головним елементом НЕПу були освіта та професійна підготовка малайців**. Раніше тільки діти з правлячих династій і сини високопоставлених малайських чиновників могли отримати гарну освіту.

Перші спроби малайців увійти в світ великого бізнесу привернули до себе значну увагу громадськості і викликали безліч негативних коментарів, оскільки користь від реформ НЕПу була невелика. Будучи на межі відчаю, уряд вирішив заснувати компанії, що знаходилися в державній власності, таким чином прокладаючи дорогу в ті сфери бізнесу, для роботи в яких малайцям не вистачало капіталу і знань. Урядам всіх штатів було дано вказівку створити Державні корпорації економічного розвитку (ДКЕР) – State Economic Development Corporations). У свою чергу, ці корпорації створювали компанії, яким було надано статус компанії, що належали малайцям. Ці компанії отримали право займатися розробкою національних природних ресурсів: заготівлею деревини та видобутком корисних копалин. Незважаючи на те, що створення ДКЕР сприяло підвищенню частки малайців в національному багатстві країни, вони в переважній більшості були нерентабельні. У той же час, їм часто доводилося конкурувати не тільки з бізнесменами інших національностей, але і з невеликою кількістю здатних приватних підприємців–малайців, які також прагнули працювати в цій сфері економіки.

Поряд із ДКЕР, федеральний уряд також займався здійсненням стратегії розвитку бізнесу. До 1985 року федеральний уряд заснував 392 компанії з виплаченим статутним капіталом 10,099 мільйона рінггітів. До 1990 року число цих компаній зросло до 462, а їх виплачений статутний капітал – до 18,860 рінггітів. На жаль, результати їх діяльності були не набагато краще результатів компаній, заснованих ДКЕР.

Не дивлячись на труднощі в рамках НЕПу в 90–х рр. економіка Малайзії зростала. Особи інших національностей, особливо китайці, також створювали нові компанії, зростала кількість іноземних компаній та обсяг іноземних інвестицій. Оскільки реформи НЕПу не передбачали експропріації власності не малайців, перерозподіл національного багатства відбувався за рахунок збільшення «економічного пирога». Законодавство вимагало, щоб в момент створення будь-якої компанії або на початку розміщення акцій будь-якої

компанії на Фондовій біржі Куала–Лумпура (ФБКЛ) – Kuala Lumpur Stock Exchange) не менше 30% її акцій виділялося малайцям.

Спочатку, ці акції виділялися тим малайцям, які зверталися з проханням про їх придбання. Акції продавалися малайцям за номіналом, їх ринкова вартість була набагато вище номіналу, тому багато малайці відразу продавали акції і отримували швидкий прибуток. Траплялися навіть випадки, коли громадяни інших національностей давали малайцям гроші для придбання акцій для негайного перепродажу з метою наживи. Лише небагатьом малайцям вдалося отримати вигоду з подібного виду шахрайства, та й то лише протягом короткого часу, бо вони швидко розтратили нажите подібним чином багатство. В результаті, в довгостроковій перспективі, частка акцій, що належала малайцям не виросла, а навпаки – зросла частка акцій в руках немалайців.

У 1977 році, намагаючись розподілити акції компаній серед малайців і запобігти переходу цих акцій в руки не малайців, уряд вирішив створити інвестиційні фонди. У березні 1978 року була створена Національна акціонерна корпорація (НАК) – Permodalan Nasional Berhad), з виплаченим урядом капіталом в розмірі трьох мільярдів рінггітів. Ці гроші використовувалися для придбання 30% акцій, що виділялися для малайців в капіталі тих компаній, які або починали розміщати свої акції на ДКЕР, або здійснювали додаткову емісію акцій. НАК було доручено скуповувати акції провідних компаній на біржі за ринковою ціною, а також купувати акції рентабельних компаній на місцевих і зарубіжних фондових біржах. Портфелі акцій містилися у відкритий Національний інвестиційний фонд (НІФ) – Amanah Saham Nasional), акції якого, в свою чергу, продавалися малайцям. Ціна акцій цього фонду була фіксованою – один рінггіт за акцію. Керуючі фонду мали право купувати його акції з фіксованою знижкою, продаж акцій будь-кому, крім керівників фонду, не дозволявся.

Щоб зробити придбання акцій НІФ привабливим, розмір дивідендів, що сплачувався на акції фонду, був завжди вище, ніж відсотки за депозитними вкладками. Різниця між ними була настільки значною, що банки завжди з готовністю позичали гроші для придбання акцій НІФ. Високий рівень віддачі на вкладений капітал був можливий завдяки тому, що економіка Малайзії була здоровою, а більшість компаній показували хороші результати.

Щоб зацікавити малайців в придбанні акцій НІФ, використовувалися різні методи. Тому, хто купував акцій всього лише на десять рінггітів, продавали сто акцій, а різниця у вартості акцій виплачувалася за рахунок щорічних дивідендів. Оскільки розміри дивідендів, як правило, перевищували 12% річних, інвестори–малайці могли виплатити суму заборгованості за придбані сто акцій менш ніж за дев'ять років. Проводилися кампанії з роз'яснення механізму роботи інвестиційних фондів і порядку виплати дивідендів у порівнянні з іншими формами грошових заощаджень. В ході цього процесу, малайці отримали краще уявлення про механізм роботи фондового ринку, що пізніше дозволило їм більш активно брати участь в операціях на фондовому ринку, самостійно набуваючи акції на ФБКЛ.

Щоб не допускати зловживань високоприбутковими акціями інвестиційного фонду з боку багатих малайців,

була встановлена гранична сума в розмірі 50 тисяч рінггітів, на яку приватні особи могли купувати акції фонду. Очевидно, що основні вигоди від використання інвестиційного фонду припадали на долю небагатих інвесторів–малайців, для багатих людей встановлений ліміт був занадто малий, щоб принести їм істотні вигоди.

Успіх НІФ, а пізніше – Малайського інвестиційного фонду (МІФ – Amanah Saham Malay), в перерозподілі національного багатства на користь корінних жителів був феноменальним. До кінця 1990 року майже 2.5 мільйона малайців придбали акції НІФ, а близько 2.6 мільйона приватних осіб – акції МІФ. Завдяки НАК участь малайців в економіці країни стала куди більш ширшою і рівномірною. Цей факт спростовує звинувачення в тому, що НЕП приніс користь лише небагатьом привілейованим малайцям. Зрозуміло, люди, які інвестували в акції інвестиційного фонду, не стали багатіями. Але ж суспільство, що складається тільки з багатів, не існує. Інвестиційний фонд дозволив більшому числу людей одержати частку в національному багатстві процвітаючої країни і трохи підвищити їх доходи. Крім того, зміст НЕПу полягав не в тому, щоб повністю змінити пропорції в розподілі багатства між представниками різних рас. Метою цієї політики було рівномірний розподіл багатства на всіх рівнях між різними громадами, щоб пропорції між бідними і багатими малайцями були приблизно такими ж, як і між бідними і багатими не малайцями.

Щоб наповнити НЕП реальним змістом, необхідно було домогтися масштабної і прямої участі малайців у всіх сферах бізнесу: від обробної промисловості до оптової, роздрібної торгівлі та маркетингу. Необхідно було домогтися, щоб в країні малайцям належало не менше 30% дрібних і великих компаній; необхідно було забезпечити, щоб малайці були пропорційно представлені серед керівників усіх рівнів.

Щоб стимулювати інвестиції в ті галузі економіки, де можна було створити робочі місця, уряду довелося призупинити виконання деяких заходів у рамках НЕПу. Тобто, щоб створити робочі місця для малайців, довелося пожертвувати їх правом власності у новостворених підприємствах. Уряд дозволив зняти обмеження, що стосувалися частки власності малайців в статутному фонді новостворених підприємств при умові, що підприємства були повністю орієнтовані на випуск експортної продукції або створювали значне число робочих місць.

Нововведення призвели до росту інвестицій в економіку Малайзії, створили нові робочі місця, зменшили безробіття. Близько мільйона іноземних робітників приїхало в країну з метою працевлаштування. Практично жодна розвиваюча або розвинена країна не змогла домогтися в останні роки таких успіхів. До 1987 року, всього через рік після того, як в країні були зняті деякі обмеження, пов'язані з проведенням НЕПу, ріст економіки став очевидним. Зайнятість досягла рекордного рівня.

Наступна проблема із якою зіткнувся уряд – це створення адекватної інфраструктури для розвитку бурхливо зростаючої економіки. Дороги, аеропорти, порти, електростанції, системи телекомунікацій та водопостачання повинні встигати за потребами розвитку економіки і держави в цілому. Було очевидно,

що підвищення рівня життя населення Малайзії вело до зростання його запитів. Старі дороги, системи телефонного зв'язку та енергопостачання більше не відповідали тим стандартам, до яких прагнули більш забезпечені споживачі і користувачі в Малайзії. Доходи уряду росли недостатньо швидко, а урядові позики досягли тієї межі, який уряд встановив для самого себе в законодавчому порядку. Уряд не мав іншого вибору, крім як виділяти приватним компаніям все більше контрактів зі створення та розвитку об'єктів інфраструктури.

Паралельно, уряд оголосив про свій намір приватизувати деякі державні компанії, але з самого початку приватизації зіткнувся з численними труднощами. Він не міг відмовитися від проведення НЕПу, тому приватизація повинна була якимось чином відповідати цілям і завданням НЕПу, інакше це могло викликати негативну політичну реакцію серед малайців по відношенню до нової стратегії.

Після того як було заявлено про намір провести приватизацію, в країні розгорнулася широка дискусія, стали проводитися численні дослідження, щоб спробувати зменшити опір новій політиці і забезпечити її успіх. Опозицію з боку працівників державного сектора слід було послабити шляхом надання гарантій збереження зайнятості, а також обіцянками того, що їх заробітна плата не зменшиться, а пільги – не скоротяться. Працівникам було дозволено зберігати систему оплати праці, прийнятну в державному секторі. Їм була надана можливість її добровільного перегляду в майбутньому, хоча зарплата, яку приватні компанії пропонували працівникам в ході приватизації, була завжди вище тієї, що платив уряд. Окрім цього, щоб зробити приватизацію ще більш привабливою, тим працівникам, які погоджувалися перейти на нову систему оплати праці, дозволялося купувати певну частину акцій підприємств, що приватизуються за ціною первинної пропозиції. Якщо ж компанія платила бонус, то право на нього мали тільки ті працівники, які перейшли на нову систему оплати праці; уряд же ніколи не платив премій і не збирався робити цього надалі.

Першим успішним приватизаційним проектом була приватизація Департаменту телекомунікацій, який став компанією «Телеком Мелейжіа» (Telecom Malaysia). Спочатку частина працівників проявляла скептицизм і небажання брати участь в приватизації. Доходи працівників компанії «Телеком Мелейжіа», які вважали за краще перейти на нову систему оплати праці, були набагато вищі, ніж зарплата і пільги, які вони отримували в колишньої урядової організації.

Поєднати проведення приватизації з одночасним виконанням вимог НЕПу про обов'язкове виділення малайцям частки у власності компаній виявилось легше, ніж очікувалося. До початку приватизації виникло значне число компаній, що належали малайцям, з'явилося чимало підприємців і керівників–малайців. Це дозволило уряду продавати об'єкти державної власності процвітаючим компаніям, які контролювалися або належали малайцям. Поряд з цим, з'явилося безліч висококваліфікованих, серйозних підприємців–малайців, які прийняли цей виклик і стали купувати приватизовані компанії і керувати ними. Перші успіхи, досягнуті компанією «Телеком Мелейжіа», а також в ході здійснення проекту «Плюс» (будівництво та експлуатація автомагістралі «Північ –

Південь») переконали уряд в тому, що приватизація не тільки допомагала вирішити проблему нестачі бюджетних коштів для розвитку інфраструктури, але і вносила внесок в досягнення цілей НЕПу.

Повертаючись до завдань реформи НЕПу потрібно нагадати, що основною метою – була ліквідація расової монополії на окремі види економічної діяльності. Щоб домогтися цього на ділі, необхідно було забезпечити представництво всіх рас в усіх сферах економіки. Іншими словами, малайці повинні були займатися не бізнесом взагалі, а повинні були бути представлені, більш–менш пропорційно, на всіх рівнях і у всіх галузях економіки. Малайці, як і немалайці, повинні були займатися і роздрібною торгівлею, і оптовою торгівлею, і великим бізнесом. Тільки тоді розподіл багатства між малайцями і немалайцями розглядався б усіма як справедливий, і тільки тоді була б на ділі ліквідована расова монополія на окремі види економічної діяльності. Для цього потрібно було здійснити також культурну трансформацію.

Перетворити малайських селян, дрібних торговців і державних службовців в бізнесменів було нелегко. Уряду доводилося спостерігати за культурними змінами і керувати ними, щоб зробити культуру малайців сумісною з потребами управління бізнесом на всіх рівнях. Керівництву Малайзії вдалося змінити культуру людей, і це стало фактором успішного здійснення НЕПу. Малайцям, особливо членам уряду і керівникам відповідних урядових установ, довелося вчитися і на практиці показувати приклад нового відношення до справи, довелося вчитися дисципліні і працьовитості. Лейтмотивом роботи уряду стало виховання силою прикладу, а щоб приклад діяв ефективно, керівники повинні були змінитися самі, і, в першу чергу, показувати іншим приклад нового відношення до справи в своїй роботі. Вони повинні були сприяти поширенню нової ділової культури. Тому без культурної трансформації не можливо було прищепити людям нових цінностей і уявлень, властивих діловій культурі ринкової економіки. Саме тому малайці, котрі володіли значним потенціалом для роботи в сфері бізнесу, проходили програму перепідготовки в спеціальних трудових таборах (work camps), в яких пояснювалися і поширювалися основні цінності нової системи, зміст НЕПу і фактори, необхідні для успішної реалізації цієї політики. На пропаганду і виховання нової системи цінностей і створення нової культури малайців були витрачені мільйони рінггітів. Таким чином уряд заохочував деяких малайців засвоювати нову ділову і трудову етику в прискореному порядку.

Одним з найбільш важливих аспектів нової культури малайців є придбана ними впевненість в собі. Малайці й інші корінні жителі були не надто високої думки про свої здібності. Колоніальне панування англійців, вплив процвітаючих, агресивних емігрантів сформували у малайців переконання, що вони ніколи не зможуть процвітати, подібно іншим народам. Необхідно було прищепити малайцям філософію, яка переконувала б їх в тому, що вони здатні робити все те, що вміють робити інші люди, причому не гірше за інших.

Поза всякими сумнівами, НЕП змінив культуру малайців і інших корінних жителів. Вони засвоїли культуру сучасного ділового та індустріального суспільства. Зрозуміло, вони залишилися «синами

землі», але це вже абсолютно нова порода людей. В результаті цих змін, вони досягли успіхів в комерції та промисловості, вийшли на головний фарватер суспільного життя Малайзії. Завдяки цьому і вдалося вирішити основні завдання, поставлені Новою економічною політикою, одним із авторів якої був архітектор малайзійського дива Махатхір Мохамад [4; 5].

Проект золотого динара. Проект «золотого (ісламського) динара» був вперше запропонований для обговорення в 2001 році малайзійським Прем'єр-міністром Махатхіром Мохамадом. Основна мета проекту – це акумуляція забезпеченого золотом капіталу в мусульманському світі. В основі проекту лежить ідея «золото в обмін на енергетичні ресурси», тобто створення міжнародної валюти для внутрішньо-і зовнішньоекономічних операцій між її учасниками і побудови надійної фінансової системи.

Про золотий стандарт не випадково заговорили саме в мусульманському світі. Ідея мусульманської валюти, забезпеченої дорогоцінними металами дуже стара. Їй близько півтори тисячі років. Динар згадується в Корані. Згідно історичних даних це була монета з золота в 24 карата, або 4,25 грам. Мусульманам пропонувалося використовувати такі гроші при здійсненні операцій, виплати очисного податку (закят) і для заощаджень. Поняття золотого стандарту має особливе значення у мусульман. Заборони ісламу в економічній сфері були сформульовані в епоху, коли неможливо було уявити собі грошову систему. У висловлюваннях Пророка Мухаммеда зазначається лихварська практика. А поява паперових грошей не зробила істотного впливу на уявлення мусульман про заборону лихварської практики.

Проект «золотого динара» почав активно обговорюватися на міжнародному рівні після Азійської фінансової кризи 1997–1998 рр. Ініціатором реалізації даного проекту виступила саме Малайзія, оскільки вона з найменшими втратами для своєї економіки змогла подолати наслідки цієї кризи. Після кризи авторитет Малайзії в мусульманському світі і в країнах Азійсько-Тихоокеанського економічного співробітництва (АТЕС) істотно зріс, тоді ж була реанімована ідея золотого динара.

Махатхір Мохаммад представив проект золотого динара в якості адекватної відповіді на дії валютних спекулянтів, обвалу національної валюти багатьох держав під час кризи 1997–1998 рр. і підтримував ідею створення нової міжнародної валюти, в якості альтернативи долару США. Ця ініціатива була націлена на зменшення зовнішньої залежності економік ісламських країн. На його думку, паперові гроші не мають постійної внутрішньої вартості, що робить їх гарним інструментом маніпуляції та арбітражу, що і спостерігалось при азійській економічній кризі.

Махатхір стверджував, якщо коливання золотого динара будуть прив'язані до коливання цін на золото, то в подальшому вдасться уникнути негараздів, що мали місце в минулому. Більш того, ризики спекуляцій з новою валютою будуть зведені до мінімуму, а це значить, що міжнародна торгівля отримає достатньо стабільний інструмент для розрахунків, практично не потребуючи хеджування. В якості головної переваги системи «золотого динара» він передбачав надійність у захисті від інфляційних ризиків.

У листопаді 2001 року в Дубаї відбулася церемонія введення в обіг «золотого динара» (вагою 4,25 г) і срібного дірхама (вагою 3 г). У проєкті погодилися брати участь Саудівська Аравія, ОАЕ, Кувейт, Катар, Бахрейн і Оман. У серпні 2002 року Махатір Мохаммад організував конференцію в Куала-Лумпур за участю представників Організації Ісламська Конференція (ОІК) під девізом «Стабільна і справедлива світова валютна система». На конференції було запропоновано застосовувати золотий динар для двосторонніх розрахунків між Малайзією і її торговельними партнерами до середини 2003 року, а згодом – і для багатосторонніх розрахунків. Махатір Мохаммад порівнював проєкт «золотого динара» із Бреттон-Вудською системою, яка регулювала валютні курси, прив'язавши валюту країн-учасників системи до золота [6; 7; 8; 9].

Висновки. Економіка Малайзії зазнала очевидних змін під час правління Махатіра Мохаммада. Його вважають батьком малайзійського економічного дива. Махатір був четвертим прем'єр-міністром, і керував урядом понад 22 роки, значно довше за будь-якого іншого главу уряду Малайзії. В травні 2018 р. громадяни Малайзії черговий раз проголосували за нього, не дивлячись на його похилий вік. Особливість Махатіра полягає не тільки у винятковій тривалості його правління, а й в особистих якостях його як політика і його політичних діях.

По-перше, він був першим главою уряду Малайзії, що мав просте походження. По-друге, «рецептом» такої популярності є любов до свого народу, до своєї землі. По-третє, його рішення передбачали системність і послідовність. По-четверте, всі його намагання були націлені на подолання економічної відсталості корінних народів своєї країни, але не за рахунок представників інших рас. По-п'яте, він здійснив культурну трансформацію та ліквідував расові монополії на окремі види економічної діяльності.

Зміст запропонованих ним реформ був націлений досягти рівності в багатстві, а не рівності в злиднях. Мета НЕПу полягала в тому, щоб дати малайцям освіту, спеціальну підготовку і на цій основі, створити умови для розвитку бізнесу, отримання постійної високооплачуваної роботи, навчити культурі сучасного ділового та індустріального суспільства. Йому прийшлося експериментувати від створення Державних корпорацій економічного розвитку до приватизації і залучення іноземних інвестицій, щоб створити робочі місця для малайців. У певний період навіть було дозволено зняти обмеження, що стосувалися частки 30% власності малайців в статутному фонді новостворених підприємств при умові, що підприємства були повністю орієнтовані на випуск експортної продукції або створювали значне число робочих місць. «Архітектору малайзійського дива» вдалося реалізувати план пропорційного представництва малайців на всіх рівнях і у всіх галузях економіки, а економіку країни підняти до рівня нових індустріальних країн.

Список використаних джерел

1. Михайлик А. К. Малайзія: Тигр, що гуляє, як сам собі знає [Електронний ресурс] / А. К. Михайлик // ГРИНЧЕНКО–Інформ суспільно-політичне видання. – 2017. – Режим доступу: http://grinchenko-inform.kubg.edu.ua/malajziya-tygr-shho-gulyaye-yak-sam-sobi-znaye/#.W0w_qNlzaMp.

2. Mahathir Mohamad: Malaysian political survivor [Electronic resource] // BBC News. – 2018. – Access mode: <https://www.bbc.com/news/world-asia-44028023>.

3. Лоссовський І. Є. Зовнішня політика Малайзії: від колоніальної залежності до регіонального лідерства / І. Є. Лоссовський // Зовнішні справи. – 2010. – №1. – С.34–37.

4. Mahathir Mohamad The Way Forward / Mohamad Mahathir. – Kuala Lumpur, Malaysia: Weidenfeld & Nicholson, 1998. – 133 p.

5. Mahathir Mohamad Tun Dr. Mahathir Mohamad on the way forward for Malaysia [Electronic resource] / Mohamad Mahathir // The Prospect Group. – 2015. – Access mode: <http://www.theprospectgroup.com/mahathir-mohamad-way-forward-malaysia-82222/>.

6. Ahamed Kameel Mydin Meera Islamic Gold Dinar / Mydin Meera Ahamed Kameel. – Selangor, Malaysia: Pelanduk Pub., 2002.

7. Новая валюта для исламских стран: миф или реальность? [Електронний ресурс] // Голос Ислама. – 2012. – Режим доступу: <https://golosislama.com/news.php?id=11691>.

8. Биллингтон М. Золотой динар: ответ на хаос [Електронний ресурс] / М. Биллингтон // Валютный спекулянт. – 2002. – Режим доступу: http://www.larouchepub.com/russian/nbw/a2vs12_dinar.pdf.

9. Никитин А. Золотой телец [Електронний ресурс] / А. Никитин // Итоги. – 2009. – Режим доступу: <http://www.itogi.ru/delo/2009/38/144148.html>.

References

1. Mykhailik A. K. Malaiziia: Tyhr, shcho huliaie, yak sam sobi znaie [Elektronnyj resurs] / A. K. Mykhailik // HRINCHENKO–Inform suspilno-politychne vydannia. – 2017. – Rezhym dostupu: http://grinchenko-inform.kubg.edu.ua/malajziya-tygr-shho-gulyaye-yak-sam-sobi-znaye/#.W0w_qNlzaMp.

2. Mahathir Mohamad: Malaysian political survivor [Electronic resource] // BBC News. – 2018. – Access mode: <https://www.bbc.com/news/world-asia-44028023>.

3. Lossovskiy I. Ye. Zovnishnia polityka Malaizii: vid kolonialnoi zalezhnosti do rehionalnoho liderstva / I. Ye. Lossovskiy // Zovmishni spravy. – 2010. – №1. – S.34–37.

4. Mahathir Mohamad The Way Forward / Mohamad Mahathir. – Kuala Lumpur, Malaysia: Weidenfeld & Nicholson, 1998. – 133 p.

5. Mahathir Mohamad Tun Dr. Mahathir Mohamad on the way forward for Malaysia [Electronic resource] / Mohamad Mahathir // The Prospect Group. – 2015. – Access mode: <http://www.theprospectgroup.com/mahathir-mohamad-way-forward-malaysia-82222/>.

6. Ahamed Kameel Mydin Meera Islamic Gold Dinar / Mydin Meera Ahamed Kameel. – Selangor, Malaysia: Pelanduk Pub., 2002.

7. Novaia valiuta dlia islamskykh stran: myf ili realnoct? [Electronic resource] // Holos Islama. – 2012. – Rezhym dostupu: <https://golosislama.com/news.php?id=11691>.

8. Byllynhton M. Zoloty dynar: otvet na khaos [Electronic resource] / M. Byllynhton // Valiutnyi spekuliant. – 2002. – Rezhym dostupu: http://www.larouchepub.com/russian/nbw/a2vs12_dinar.pdf.

9. Nykytyn A. Zolotoi telets [Electronic resource] / A. Nykytyn // Itohi. – 2009. – Rezhym dostupu: <http://www.itogi.ru/delo/2009/38/144148.html>.

Krupenya I. M., candidate of political sciences, associate professor, Department of International Relations, Kyiv International University (Ukraine, Kyiv), 24tokiss@gmail.com

The architect of the Malaysian miracle

The article deals with the content of reforms (NEP, the Project «golden dinar») proposed by the Prime Minister of Malaysia Mahathir Mohamad. These reforms were aimed at restructuring the country's economy in order to achieve a more even distribution of national wealth at all levels between different communities in order to proportionate between the poor and wealthy Malay were approximately the same as between the poor and the rich not Malay.

Mahathir Mohamad, as a state and political figure, tried to turn Malaysia into an industrially developed state by 2020. Major deserve of Mahathir was to overcome the financial crisis in 1998, relying only on country's resources. As a precautionary measure against similar economic upheaval in the future, Dr. Mahathir Mohammad put forward the Project «golden dinar» that involves the creation of an international currency which will be backed by gold.

Keywords: ASEAN, State Economic Development Corporations, Malaysia, Malaysian Investment Fund, National Operations Council, New economic policy (NEP), new industrialized countries (NIC), Organization of the Islamic Conference (OIC), «positive discrimination» policy, the Project «golden dinar», Southeast Asia Regional Center for Counter-Terrorism (SEARCT), Kuala Lumpur Stock Exchange.

* * *